YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

10 päivänä huhtikuuta 2003 *

Asiassa T-195/00,

Travelex Global and Financial Services Ltd, aiemmin Thomas Cook Group Ltd, kotipaikka Lontoo (Yhdistynyt kuningaskunta), ja

Interpayment Services Ltd, kotipaikka Lontoo,

edustajinaan asianajajat C. Delcorde ja D. Alexander, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajina,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään K. Banks, jota avustaa asianajaja R. Z. Swift, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

jossa kantajat vaativat korvausta vahingosta, jonka kantajat väittävät aiheutuneen itselleen siitä, että komissio hyväksyi euron virallisen tunnuksen ja että se käyttää ja kannustaa käyttämään tätä tunnusta, joka kantajien mukaan on olennaisilta osiltaan sama kuin kantajien rekisteröimä graafinen tavaramerkki,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. D. Cooke sekä tuomarit R. García-Valdecasas ja P. Lindh,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 20.6.2002 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian perustana olevat tosiseikat

1 Thomas Cook Group Ltd (josta on tullut Travelex Global and Financial Services Ltd; jäljempänä Thomas Cook) ja sen tytäryhtiö, Interpayment Services Ltd (jäljempänä ISL), ovat kaksi Englannin oikeuden mukaan perustettua yhtiötä, jotka harjoittavat toimintaansa rahoituspalvelujen, kansainvälisen matkailun ja maailmanlaajuisten matkapalvelujen alalla. ISL harjoittaa toimintaansa rahoitusyhtiöiden ja matkatoimistojen välityksellä, jotka jälleenmyyvät ja myyvät ISL:n matkasekkejä loppukäyttäjille, joiden kanssa se ei suoraan asioi.

2 ISL on rekisteröinyt kuviomerkin sisältävän tavaramerkin Euroopan unionin jäsenvaltioista Italiassa vuonna 1991, Saksassa, Espanjassa ja Ruotsissa vuonna 1992 sekä Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuonna 1993. ISL:n tavaramerkin sisältämä kuviomerkki on muodoltaan C-kirjain tai puolikuu, jonka keskellä on vaakatasossa kaksi yhdensuuntaista ja kaarevaa poikkiviivaa.

ISL:n kuviomerkki

3 Nämä tavaramerkit rekisteröitiin koskemaan niitä tavaroita ja palveluja, jotka kuuluvat tavaroiden ja palvelujen kansainvälistä luokitusta tavaramerkkien rekisteröimistä varten koskevaan, 15 päivänä kesäkuuta 1957 tehtyyn Nizzan sopimukseen, sellaisena kuin tämä sopimus on tarkistettuna ja muutettuna, pohjautuvan luokituksen luokkiin 16 ja 36, ja nämä tavarat ja palvelut ovat luokittain seuraavat:

— luokka 16: sekit, matkasekit, luottokortteina käytettävät kortit, painetut julkaisut

— luokka 36: pankki- ja rahoituspalvelut.

4 Kantajien mukaan ISL:n kuviomerkki ei esiinny sen kaupan pitämissä matkasekeissä vaan sitä käytetään ISL:n ja tämän liikekumppanien välisissä liiketoimissa. Kantajat ovat toimittaneet useita esimerkkejä näille liikekumppaneille tarkoitetuista julkaisuista, kuten tiedotteita, sopimuksen ja kirjepaperinäytteitä.

5 Komission yksiköt suunnittelivat euron virallisen tunnuksen vuonna 1996 euron käyttöönottoa silmällä pitäen. Komission mielestä uusi valuutta tarvitsi oman virallisen tunnuksensa, jotta se saisi poliittisesti symbolista arvoa ja jotta voitaisiin helpottaa sen erottamista muista valuutoista. Euron virallinen tunnus esiteltiin jäsenvaltioiden valtion- ja hallitusten päämiehille sekä lehdistölle 13. ja 14.12.1996 pidetyssä Dublinin Eurooppa-neuvostossa.

6 Thomas Cookin edustajat lähettivät komissiolle 8.9.1998 kirjeen, jossa todettiin muun muassa seuraavaa:

"Interpayment Services Ltd, joka on Thomas Cookin tytäryhtiö, on INTERPAYMENT-tunnuksen ja -tavaramerkin haltija, jotka on rekisteröity 25 maassa, muun muassa joissakin Euroopan unionin jäsenvaltioissa, pankki- ja rahoituspalveluja varten. Näiden merkkien ensimmäiset rekisteröinnit ovat vuodelta 1989. Liitteenä on näyte tunnuksesta verrattuna komission ehdottamaan euron tunnukseen. Voitte todeta, että komission ehdottama tunnus on olennaisilta osin sama kuin Thomas Cookin tunnus.

Se, että komissio kannustaa käyttämään euron tunnusta, loukkaa Thomas Cookin tavaramerkkioikeuksia ja alentaa sen goodwillin arvoa. Toivomme voivamme tavata teidät mahdollisimman pian voidaksemme keskustella tästä asiasta."

7 Komissio vastasi tähän 8.9.1998 päivättyyn kirjeeseen 23.9.1998 päivätyllä kirjeellä, jossa todettiin seuraavaa:

"On huomattava, ettei komissio pyri euron tunnuksen käytöllä mihinkään kaupalliseen tavoitteeseen.

Teidän meille toimittamistanne asiakirjoista ilmenee, että euron tunnus eroaa olennaisesti Thomas Cookin käyttämästä tunnuksesta, jossa ei ole kahta vaakasuoraa viivaa ja joka muistuttaa pikemminkin C- kuin E-kirjainta.

Koska euron tunnuksen käyttö ei mielestämme loukkaa mitään Thomas Cookin tavaramerkkioikeutta, tämän asian käsittelystä ei ole tarpeen järjestää tapaamista."

8 Thomas Cookin edustajat ja komissio vaihtoivat 24.9.1998—13.4.1999 välisenä aikana useita kirjeitä, joissa kummatkin pysyivät kannassaan.

9 Kantajien ja komission välillä ei järjestetty tapaamista.

Asian käsittelyn vaiheet

10 Kantajat nostivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 26.7.2000 jättämällään kannekirjelmällä käsiteltävänä olevan kanteen.

11 Kirjallinen käsittely päätettiin 8.6.2001.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle osoittamassaan 24.7.2001 päivätyssä kirjeessä kantajat toisaalta väittivät, että komissio oli vastauksessaan vedonnut kahteen uuteen oikeudelliseen perusteeseen, ja toisaalta pyysivät oikaisemaan virheellisen viittauksen, jonka ne olivat tehneet asiakirjoissaan mainitsemaansa liitteeseen.

13 Komissio vastusti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen lähettämässään 25.10.2001 päivätyssä kirjeessä niitä väitteitä ja pyyntöä, jotka kantajat olivat 24.7.2001 päivätyssä kirjeessään esittäneet.

14 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamo ilmoitti 8.8.2001 ja 16.11.2001 päivätyillä kirjeillä asianosaisille, että molemmat edellä mainitut kirjeet oli liitetty asiakirja-aineistoon, että asianosaiset saisivat istunnossa tilaisuuden palata näihin kohtiin ja että niiden vaatimuksista päätettäisiin myöhemmin.

15 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (viides jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa asian suullisen käsittelyn ja pyysi asianosaisia toimittamaan ennen istuntoa tiettyjä asiakirjoja ja tietoja. Komissiolta muun muassa pyydettiin kantaa korjaukseen, jonka kantajat olivat 24.7.2001 päivätyssä kirjeessään tehneet ja joka koski viittausta erääseen liitteeseen. Asianosaiset vastasivat näihin pyyntöihin asetetussa määräajassa.

16 Asianosaisten suulliset lausumat ja niiden ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin antamat vastaukset kuultiin 20.6.2002 pidetyssä julkisessa istunnossa.

17 Asianosaiset sopivat istunnossa, että käsiteltävänä olevassa asiassa on annettava ratkaisu ainoastaan komission vahingonkorvausvastuusta ja että tässä vaiheessa ei ole tarpeen arvioida mahdollista vahinkoa rahamääräisesti.

Asianosaisten vaatimukset

18 Kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— velvoittaa yhteisön maksamaan kantajille 25,5 miljoonan Englannin punnan (GBP) suuruisen summan ja tälle kuuden prosentin vuotuista korkoa käsiteltävänä olevassa asiassa annettavan tuomion julistamispäivästä alkaen

— velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

19 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— jättää tutkimatta kantajien kanneperusteen, joka koskee tavaramerkkioikeuksien loukkausta, ja kantajien väitteet, jotka koskevat kantajien oikeuksien lainvastaista loukkaamista ja pakkolunastusta, sikäli kuin nämä väitteet perustuvat väitettyyn tavaramerkkioikeuksien loukkaamiseen

— hylkää kanteen muilta osin perusteettomana

— velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Tutkittavaksi ottaminen

20 Komissio väittää vetoamatta virallisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 114 artiklan 1 kohdan mukaiseen oikeudenkäyntiväitteeseen, että kantajien kanneperuste ja väitteet, jotka koskevat tavaramerkkioikeuksien loukkausta, on jätettävä tutkimatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla.

21 Toisaalta kantajat ovat väittäneet, että komissio on vastauksessaan vedonnut kahteen uuteen oikeudelliseen perusteeseen, jotka on kantajien mukaan jätettävä tutkimatta. Kantajat ovat myös ilmoittaneet viitanneensa virheellisesti erääseen kannekirjelmän liitteeseen. Komissio on väittänyt, että se ei ole vastauksessaan vedonnut uusiin oikeudellisiin perusteisiin ja että tutkittavaksi ei voida ottaa korjausta, jonka kantajat ovat tehneet kannekirjelmän erästä liitettä koskeneeseen viittaukseen.

22 Nämä väitteet on tutkittava.

Tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevien kanneperusteen ja väitteiden tutkittavaksi ottaminen

23 Komissio palauttaa mieleen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen jätetyssä kannekirjelmässä on oltava yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista ja että nämä perusteet on esitettävä riittävän täsmällisesti muun muassa niiden oikeussääntöjen osalta, joihin vedotaan.

24 Komissio väittää, että vaikka kansallisia tavaramerkkejä koskevien tavaramerkkioikeuksien loukkaaminen kuuluu asianomaisten valtioiden tavaramerkkilainsäädännön soveltamisalaan, kantajat eivät ole ilmoittaneet, mitä kansallisia tavaramerkkejä ja kansallisia säännöksiä kanne mahdollisesti koskee. Ainoa oikeudellinen perusta, johon kantajat komission mukaan vetoavat tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevan kanneperusteensa tueksi, on jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21 päivänä joulukuuta 1988 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 89/104/ETY (EYVL 1989, L 40, s. 1; jäljempänä ensimmäinen tavaramerkkidirektiivi) 5 artiklan 1 kohdan b alakohta.

25 Edellä esitetyn ja sen perusteella, ettei komission velvollisuutena ole tehdä asiaa koskevien tavaramerkkioikeuksien yksilöimisen kannalta tarpeellisia selvityksiä, komissio ei katso voivansa vastata lopullisesti kannekirjelmään. Näin ollen se katsoo, että tutkimatta on jätettävä kantajien kanneperusteet, jotka koskevat toisaalta tavaramerkkioikeuksien loukkausta ja toisaalta yleisten oikeusperiaatteiden loukkaamista ja pakkolunastusta sikäli kuin nämä viimeksi mainitut kanneperusteet perustuvat tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevaan väitteeseen.

26 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin palauttaa mieleen, että sen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan kannekirjelmässä on mainittava oikeudenkäynnin kohde ja yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista. Näiden mainintojen on oltava riittävän selkeitä ja täsmällisiä, jotta vastaaja voi valmistella puolustuksensa ja jotta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi tarvittaessa ratkaista kanteen tukeutumatta muihin tietoihin. Oikeusvarmuuden ja hyvän lainkäytön takaamiseksi kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytyksenä on, että ne olennaiset tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin kantaja perustaa kanteensa, käyvät ilmi ainakin pääpiirteittäin itse kannekirjelmästä, kunhan ne on esitetty johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi (asia T-113/96, Dubois et Fils v. neuvosto ja komissio, tuomio 29.1.1998, Kok. 1998, s. II-125, 29 kohta).

27 Jotta nämä edellytykset täyttyisivät, kannekirjelmästä, jossa vaaditaan yhteisön toimielimen aiheuttamien vahinkojen korvaamista, on ilmettävä seikat, joiden

perusteella kantajan riitauttama toimielimen menettely voidaan yksilöidä, ja syyt, joiden nojalla kantaja katsoo, että tämän menettelyn ja aiheutetuksi väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys, sekä vahingon laatu ja sen laajuus (em. asia Dubois et Fils v. neuvosto ja komissio, tuomion 30 kohta).

28 Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava, että kannekirjelmä täyttää tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevien kanneperusteen ja väitteiden osalta nämä vähimmäisedellytykset. Kantajien asiakirjoista nimittäin ilmenee, että kantajat pyrkivät yhteisön vastuun toteamiseen saadakseen korvauksen väittämästään vahingosta, nimittäin ISL:n tavaramerkin keskeisen tehtävän ja arvon häviämisestä. Tämä vahinko, jonka kantajat väittävät aiheutuneen euron viralisen tunnuksen hyväksymisestä ja käytöstä, johtuu kantajien mukaan komission menettelystä. Kantajien mukaan komissio aiheutti väitetyn vahingon, koska se ei muun muassa kunnioittanut tavaramerkkioikeuksia, jotka ISL:llä on kuviomerkkiinsä, sellaisina kuin nämä oikeudet määritellään ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa.

29 Kannekirjelmässä siis on, toisin kuin komissio väittää, muotomääräykset täyttävät täsmennykset tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevan vaatimuksen oikeudellisesta perustasta, joten tämä oikeudenkäyntiväite ei ole perusteltu.

30 Tämän osalta on tärkeää todeta, että se komission väite, jonka mukaan kantajien olisi pitänyt vedota käsiteltävänä olevan asian kannalta merkityksellisiin kansallisen oikeuden säännöksiin, liittyy välttämättömiin edellytyksiin, joilla yhteisön voidaan katsoa olevan vahingonkorvausvastuussa, eikä se siis kuulu kanteen tutkittavaksi ottamista koskevien edellytysten käsittelyyn. Tämän väitteen käsittely siis liittyy asiakysymyksen käsittelyyn.

Niiden kahden komission vastauksessaan esittämän oikeudellisen perusteen tutkittavaksi ottaminen, joiden kantajat väittävät olevan uusia

31 Kantajat arvostelevat komissiota siitä, että tämä vastasi vasta vastauksessaan niihin kanneperusteisiin, jotka koskevat yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden loukkaamista, pakkolunastusta ja yksityisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista julkisten velvoitteiden osalta, vaikka sen olisi pitänyt vastata niihin jo vastineessaan, jotta kantajat olisivat voineet vastata annettuihin perusteluihin omassa vastauksessaan.

32 Kantajat arvostelevat komissiota myös siitä, että tämä esitti ISL:n tavaramerkin vesittymistä koskevan väitteen ensimmäistä kertaa vasta vastauksessaan.

33 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin palauttaa mieleen, että sen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin.

34 Tämän osalta on lisäksi katsottu, että peruste, jolla laajennetaan aikaisemmin, nimenomaisesti tai implisiittisesti, esitettyä perustetta ja jolla on läheinen yhteys tähän perusteeseen, on otettava tutkittavaksi (ks. vastaavasti asia T-154/98, Asia Motor France ym. v. komissio, tuomio 26.10.2000, Kok. 2000, s. II-3453, 42 kohta).

35 Ensinnäkin on todettava perusteesta, joka koskee yksityisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista julkisten velvoitteiden osalta, että komissio on vastannut siihen vastineensa C osassa, jonka otsikkona on "Vastuu laillisesta toimesta".

36 Mitä tulee toiseksi perusteisiin, jotka koskevat toisaalta yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden loukkaamista ja toisaalta pakkolunastusta, komissio on vastineessaan todennut, että kumpikin näistä väitetyistä lainvastaisuuksista perustuu siihen kantajien väitteeseen, että komissio on loukannut ISL:n tavaramerkkioikeutta ja/tai syyllistynyt laiminlyöntiin, koska se ei ennen euron virallisen tunnuksen hyväksymistä tehnyt aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevaa selvitystä. Tällainen näkemys kantajien väitteistä on komission mukaan myös väistämätön seuraus siitä, että tavaramerkkioikeudessa määritellään saavutettujen oikeuksien soveltamisala ja niiden immateriaalioikeuksien rajat, jotka kantajien mukaan on ISL:ltä pakkolunastettu.

37 Komissio ilmoittaa osoittavansa myöhemmin, että mitään pätevää tavaramerkkiä koskevaa tavaramerkkioikeutta ei ole loukattu ja että aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevien selvitysten puuttuminen ei ole osoitus laiminlyönnistä.

38 Komission huomautusten perusteella on siis selvää, että komissio on katsonut näiden perusteiden pätevyyden liittyvän siihen perusteeseen, joka koskee ISL:n tavaramerkkioikeuksien loukkausta.

39 Näistä kahdesta ensimmäisestä komission perustelusta on todettava, että kanneperusteiden tutkittavaksi ottamista käsiteltäessä kantajat eivät siis voi pätevästi kiistää sitä, missä järjestyksessä komissio on perustelunsa esittänyt vastauksena kantajien esittämiin väitteisiin.

40 Kantajat ovat väittäneet kolmanneksi, että komissio on vastauksessaan vedonnut uuteen, ISL:n tavaramerkin vesittymistä koskevaan perusteeseen, ja tältä osin komission vastauksesta ilmenee selvästi, että komissio katsoi tarpeelliseksi käsitellä ISL:n tavaramerkin vesittymisen ongelmaa juuri vastauksena kantajien omassa vastauksessaan (21 kohta) esittämiin väitteisiin.

41 Tästä seuraa, että kanneperusteiden tutkittavaksi ottamista käsiteltäessä kantajat eivät voi kiistää myöskään sitä oikeudellista arviointia, jonka komissio on tehnyt kantajien väitteistä ja joka saattaa poiketa siitä, miten kantajat itse ovat väitteitään oikeudellisesti arvioineet.

42 Käsiteltävänä olevassa asiassa ei voida katsoa, että kontradiktorista periaatetta olisi loukattu, koska kantajilla oli istunnossa tilaisuus palata niihin kantajien mukaan uusiin perusteisiin, joihin ne väittävät komission vastauksessaan vedonneen.

43 Edellä esitetyn perusteella on hylättävä kantajien väitteet, joiden mukaan komissio vetosi vastauksessaan uusiin perusteisiin.

Kannekirjelmässä mainittuun liitteeseen tehtyä viittausta koskevan korjauksen tutkittavaksi ottaminen

44 Kantajat ilmoittivat 24.7.2001 päivätyssä kirjeessään tehneensä virheellisen viittauksen erääseen kannekirjelmänsä liitteeseen. Kantajat nimittäin väittivät asiakirjoissaan, että ainoastaan ISL:n kuviomerkistä koostuva ISL:n tavaramerkki oli rekisteröity useissa jäsenvaltioissa. Todiste tästä rekisteröinnistä ei kantajien mukaan kuitenkaan sisälly kannekirjelmän liitteeseen 3, kuten kantajat ilmoittivat, vaan kannekirjelmän liitteessä 21 olevaan liitteeseen 1 ja kantajien vastauksen liitteeseen 1. Kannekirjelmän liite 3 nimittäin sisältää kantajien mukaan ainoastaan luettelon maista, joissa on rekisteröity se ISL:n tavaramerkki, joka koostuu ISL:n kuviomerkistä yhdistettynä sanaan "Interpayment".

45 Komissio vastaa, että kantajat ovat muuttaneet vaatimustaan olennaisesti väittäessään liitteeseen tehtyä viittausta korjaamalla, että tavaramerkki, jota niiden

kanne koskee, koostuu pelkästä ISL:n kuviomerkistä eikä enää ISL:n kuviomerkistä yhdistettynä sanaan "Interpayment", kuten kantajat komission mukaan aikaisemmin väittivät.

46 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantajat ilmoittivat kannekirjelmässään, että ISL oli saanut rekisteröityä ensin kuviomerkkinsä yhdistettynä sanaan "Interpayment" ja sitten pelkän kuviomerkkinsä niissä maissa ja niissä luokissa, jotka luetellaan kannekirjelmän liitteessä 3, ja että kantajat viittaavat myöhemmin kannekirjelmässään ainoastaan siihen ISL:n tavaramerkkiin, joka koostuu pelkästä ISL:n kuviomerkistä.

47 On myös todettava, että kantajat täsmensivät vastauksessaan toisaalta, että ne olivat rekisteröineet kolme tavaramerkkiä, ensinnäkin kuviomerkin yhdistettynä sanaan "Interpayment", toiseksi pelkän kuviomerkin ja kolmanneksi pelkän sanan "Interpayment", ja toisaalta, että kanne koskee ainoastaan tuota toista rekisteröityä tavaramerkkiä eli ISL:n kuviomerkkiä ja että liite 3 koskee ainoastaan kuviomerkin rekisteröintiä.

48 Tästä seuraa, että vaikka kantajat tekivätkin tämän korjauksen myöhään, niiden kanne kuitenkin koskee pelkästä kuviomerkistä koostuvaa ISL:n tavaramerkkiä, toisin kuin komissio väittää.

49 Koska liite, johon kantajien olisi pitänyt vedota kannekirjelmän liitteen 3 asemesta, on kannekirjelmän liite 21, joka ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu liian myöhään esitetty näyttö, kantajien 24.7.2001 päivätyssä kirjeessään tekemä korjaus sen

liitteen numeroon, johon ne vetoavat, ei näin ollen merkitse sitä, että kantajat olisivat asian käsittelyn aikana olennaisesti muuttaneet vaatimustaan.

50 Lisäksi on palautettava mieleen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antoi komissiolle mahdollisuuden esittää kirjallisesti ennen istuntoa ja sitten istunnon aikana tästä korjauksesta huomautuksensa, ja siten se on kunnioittanut kontradiktorista periaatetta ja puolustautumisoikeuksia.

51 Toisaalta komissio ilmoitti istunnossa, että vaikka vaatimuksen kohde onkin tämän korjauksen johdosta olennaisesti muuttunut, se katsoi suullisia lausumia esittäessään, että kantajien kanne koskee sitä ISL:n tavaramerkkiä, joka koostuu pelkästä ISL:n kuviomerkistä.

52 Tästä seuraa, että komission tätä kohtaa koskevat väitteet on hylättävä.

Asiakysymys

53 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vahingonkorvauskanteella on pyrittävä saamaan korvausta vahingosta, joka on aiheutunut yhteisön toimielinten toteuttamista toimista, tällaisten toimien toteuttamisen laiminlyönnistä tai yhteisön toimielinten lainvastaisesta menettelystä (asia 180/87, Hamill v. komissio, tuomio 5.10.1988, Kok. 1988, s. 6141; yhdistetyt asiat C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 19.5.1992, Kok. 1992, s. I-3061, Kok. Ep. XII, s. I-99 ja em. asia Dubois et Fils v. neuvosto ja komissio).

54 Sopimussuhteen ulkopuolisesta yhteisön vastuusta on todettava, että yhteisön oikeudessa tunnustetaan oikeus korvaukseen silloin, kun seuraavat edellytykset täyttyvät: rikotun oikeusnormin tarkoituksena on antaa yksityisille oikeuksia, rikkominen on riittävän ilmeinen, vahinko on todella syntynyt ja vahinko, joka on aiheutunut henkilöille, joiden oikeuksia on loukattu, on välittömässä syy-yhteydessä yhteisön syyksi luettavaan oikeusnormin rikkomiseen (ks. vastaavasti asia C-352/98 P, Bergaderm ja Goupil v. komissio, tuomio 4.7.2000, Kok. 2000, s. I-5291, 42 kohta).

55 Kantajat vetoavat EY 288 artiklan toisen kohdan nojalla nostamansa vahingonkorvauskanteen tueksi useaan perusteeseen, jotka koskevat ensinnäkin ISL:n tavaramerkkioikeuksien loukkausta, toiseksi yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden loukkaamista ja kolmanneksi pakkolunastusta. Kantajat vetoavat myös perusteeseen, joka koskee yksityisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista julkisten velvoitteiden osalta.

Komission menettelyn väitettyyn lainvastaisuuteen perustuva vahingonkorvausvastuu

56 Kantajat väittävät, että ISL:n kuviomerkkiä käytetään kaikkialla maailmassa osoittamaan ja erottamaan ISL:n toimintaa rahoituspalvelujen alalla ja että euron virallinen tunnus, jonka komissio hyväksyi ja jota se käyttää ja kannustaa käyttämään, on ulkoasultaan kiistatta samankaltainen kuin ISL:n kuviomerkki. Kantajat katsovat, että euron virallisen tunnuksen laajan käytön takia ISL:n kuviomerkki on menettänyt erottamiskykynsä ja jopa pätevyytensä ja että ISL:n tavaramerkki ei voi enää täyttää keskeistä tehtäväänsä. Kantajat korostavat, että komissio ei euron virallisen tunnuksen voimaan saattamisen yhteydessä tehnyt mitään sellaista aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevaa selvitystä, jonka avulla se olisi voinut saada tiedon ISL:n kuviomerkistä. Kantajat toteavat myös, ettei komissio ole noudattanut velvollisuuttaan kunnioittaa kantajien varallisuusoikeuksia ja -intressejä.

57 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että käsiteltävänä olevassa asiassa on siis tutkittava komission menettelyn sääntöjenmukaisuutta siltä osin kuin se hyväksyi euron virallisen tunnuksen sekä käytti ja kannusti muitakin käyttämään tätä tunnusta.

58 Euron virallisen tunnuksen hyväksymisprosessista on todettava, että asiakirja-aineistosta ilmenee, että tämän tunnuksen eri graafiset esitykset suunniteltiin komission yksiköissä ja tarkemmin sanottuna tiedotuksen, viestinnän, kulttuurin ja audiovisuaalialan pääosaston yksiköissä ja että kyseiset esitykset annettiin käsiteltäviksi Euroopan kansalaisista koostuneelle paneelille, joka valitsi niistä kaksi. Komission puheenjohtaja ja yksi komission jäsen tekivät lopullisen valinnan yhtenäisvaluutan virallisesta tunnuksesta. Tämän virallisen tunnuksen valinta on osa "Euro, Euroopan yhteinen raha" -nimistä tiedotusohjelmaa. Euron tunnuksen käytöstä 23.7.1997 annettu komission tiedonanto KOM(97) 418 on yksi euron käyttöönottoon liittyneistä teknisistä seikoista.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee tavaramerkkioikeuksien loukkausta

— Asianosaisten lausumat

59 Kantajat väittävät ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohtaan viitaten, että komissio on loukannut ja loukkaa edelleenkin ISL:n tavaramerkkioikeuksia, kun otetaan huomioon, että euron virallinen tunnus ja ISL:n kuviomerkki ovat olennaisilta osiltaan samankaltaiset, että komissio on käyttänyt ja kannustanut muitakin käyttämään tätä merkkiä elinkeinotoiminnassa ilman ISL:n suostumusta ja että euron virallinen tunnus ja ISL:n kuviomerkki todennäköisesti sekoitetaan ja rinnastetaan toisiinsa.

60 Kantajat korostavat, että ISL on rekisteröinyt kolme eri tavaramerkkiä, nimittäin ensinnäkin sanan "Interpayment", toiseksi ISL:n kuviomerkin ja kolmanneksi ISL:n kuviomerkin yhdistettynä sanaan "Interpayment", ja että niiden kanne koskee toisen tavaramerkin, eli pelkän ISL:n kuviomerkin, rekisteröintiä.

61 Kantajat väittävät, ettei komissio ole kiistänyt sitä, että kantajat eivät olleet antaneet suostumustaan euron virallisen tunnuksen käyttöön.

62 Kantajat katsovat ensinnäkin euron virallisen tunnuksen käytöstä, että komission näkemys, jonka mukaan euron virallisen tunnuksen käytöllä ja sen käytön edistämisellä ei pyritä taloudellisiin tavoitteisiin eikä siten myöskään sen käyttöön elinkeinotoiminnassa, on liian suppea sikäli kuin tavaramerkin kaikenlainen käyttö kaupallisessa tai taloudellisessa yhteydessä on sen käyttöä elinkeinotoiminnassa.

63 Kantajat nimittäin väittävät, että niiden suorat kilpailijat käyttävät euron virallista tunnusta euromääräisissä matkasekeissään ja että tämä merkki on yleisesti käytössä rahoituspalvelujen ja matkailun alalla. Lisäksi komissio on kantajien mukaan käyttänyt ja kannustanut muitakin käyttämään euron virallista tunnusta liiketoiminnassa eikä pelkästään valuutan merkkinä. Kantajien mukaan siis se, että euron virallisen tunnuksen jäljentämistä päähineisiin tai kaulaliinoihin edistetään, on liiketoimintaa riippumatta sen tavoitteesta eli uuden valuutan tunnuksen tunnetuksi tekemisestä.

64 Tämän osalta kantajat palauttavat mieleen, että ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 3 kohdan a alakohdassa kielletään nimenomaisesti panemasta rekisteröityä merkkiä tavaroihin. Kantajat kuitenkin väittävät, että komissio on myöntänyt laitattaneensa euron virallisen tunnuksen hyvin moniin tavaroihin, vaikkakin ainoastaan edistääkseen tunnuksen tuntemista.

65 Kantajat toteavat lisäksi, että komissio on tässä yhteydessä käyttänyt kaikkia uuden tavaramerkin markkinointikampanjaan liittyviä liikealan tekniikoita.

66 Kantajat tekevät tästä sen päätelmän, että komission menettely on johtanut kantajien tavaramerkin erottamiskyvyn häviämiseen, sen keskeisen tehtävän menetykseen ja siis ISL:n kuviomerkin arvon häviämiseen.

67 Kantajat väittävät toiseksi merkkien samankaltaisuutta koskevasta edellytyksestä, että ISL:n kuviomerkin ja euron virallisen tunnuksen vertailusta syntyy hyvin suuren samankaltaisuuden yleisvaikutelma. Komissio ei kantajien mukaan sitä paitsi edes kyseenalaista niitä kantajien kolmelta tavaramerkkioikeuden asiantuntijalta hankkimia lausuntoja, joissa nämä katsoivat kyseisten merkkien olevan suurelta osin samankaltaisia.

68 Kantajat toteavat kolmanneksi sekaannusvaarasta, että on katsottu, että kanteen nostamisen mahdollistavaa sekaannusta voi syntyä silloin, kun kuluttaja ei enää miellä tavaramerkkiä niin, että se yksilöi sen haltijan, ja kantajat viittaavat tämän osalta Yhdistyneen kuningaskunnan erään tuomioistuimen antamaan tuomioon (asia Provident Financial PLC v. Halifax Building Society, High Court, FSR 1994, s. 81). Käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole kantajien mukaan ongelmana se, että henkilöt saattavat kuvitella ostavansa kantajien tavaroita silloin, kun näissä tavaroissa on euron virallinen tunnus, vaan se, että ISL:n asiakkaat eivät enää yhdistä toisiinsa ISL:n tavaroita ja ISL:n kuviomerkkiä, joka tämän johdosta menettää koko erottamiskykynsä samoin kuin keskeisen tehtävänsä.

69 Kantajat väittävät neljänneksi tavaramerkin tunnettuutta koskevasta edellytyksestä, että vaikka yritysten välisessä liiketoiminnassa käytettävät tavaramerkit erottuvatkin niistä tavaramerkeistä, joita käytetään suhteessa kuluttajiin, niiden

asema alkuperän, laadun ja erottamiskyvyn tunnistamisessa on kiistaton, ja niihin voidaan tämän perusteella soveltaa ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin säännöksiä. Kantajien mukaan ISL:n tavaramerkin neutraalisuus on sitä paitsi juuri se kuva, jota ISL halusi tavaramerkillä välittää elinkeinonharjoittajista koostuvan asiakaskuntansa keskuudessa.

70 Komissio väittää aluksi, että käsiteltävänä olevassa asiassa on sovellettava ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan täytäntöönpanosta annettua niiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, joissa ISL:n tavaramerkki on rekisteröity. Komissio kuitenkin ilmoittaa, että se esittää selvyyden vuoksi väitteensä viittaamalla kyseiseen artiklaan pikemminkin kuin kyseisen direktiivin kansallisiin täytäntöönpanosäännöksiin.

71 Tämän osalta komissio toteaa, että edellä mainituissa jäsenvaltioissa rekisteröity ISL:n tavaramerkki ei koostu pelkästä ISL:n kuviomerkistä vaan tämän kuviomerkin ja sanan "Interpayment" yhdistelmästä, toisin kuin kantajat väittävät.

72 Komissio väittää, että koska ISL:n kuviomerkkiä käytetään aina yhdessä sanan "Interpayment" kanssa, joka on tämän tavaramerkin hallitseva seikka, tämän tavaramerkin kanssa tekemisissä olevat yritykset ja elinkeinonharjoittajat eivät todennäköisesti sekoita sitä euron viralliseen tunnukseen.

73 Komissio katsoo, etteivät kantajat ole näyttäneet toteen, että ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetut edellytykset, jotka koskevat rekisteröidyn tavaramerkin haltijan oikeuksien suojelua, täyttyvät.

74 Komissio korostaa ensinnäkin sen edellytyksen osalta, joka koskee tavaramerkin käyttöä elinkeinotoiminnassa, että toisin kuin kantajat väittävät, se ei ole kos-

kaan käyttänyt euron virallista tunnusta elinkeinotoiminnassa, kun otetaan huomioon, että se ei ylikansallisen järjestön toimeenpanoelimenä harjoita liiketoimintaa. Komissio palauttaa tämän osalta mieleen, että se on käyttänyt euron virallista tunnusta tavaroiden ja palvelujen yhteydessä ainoastaan tehdäkseen uutta valuuttaa tunnetuksi jakamalla ilmaiseksi valtion- ja hallitusten päämiehille sekä lehdistölle tuotteita (päähineitä ja kaulaliinoja), joihin oli jäljennetty euron virallinen tunnus. On kuitenkin todettava, että toisaalta nämä tuotteet ja toisaalta ne tavarat tai palvelut, jotka kuuluvat luokkiin 16 ja 36 ja joita varten ISL:n kuviomerkki on rekisteröity, eivät ole samankaltaisia.

75 Lisäksi komissio väittää, että 23.7.1997 annetusta tiedonannosta ilmenee, että komissio käyttää ja kannustaa muitakin käyttämään euron virallista tunnusta yhtenäisvaluutan merkkinä. Tällaisella käytöllä ei komission mukaan siis pyritä ilmoittamaan kyseessä olevien tavaroiden tai palvelujen kaupallista alkuperää vaan ainoastaan edistämään euron virallisen tunnuksen yleistä tuntemista.

76 Komissio korostaa tämän osalta, että kantajat ovat myöntäneet kannekirjelmänsä 31 kohdassa, että euron virallisen tunnuksen käyttäminen valuutan merkkinä ei vastaa käyttöä elinkeinotoiminnassa. Komissio väittää joka tapauksessa, että vaikka oletettaisiinkin, että tätä tunnusta käytetään elinkeinotoiminnassa, tällainen käyttö kuuluisi ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 6 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan.

77 Komissio kiinnittää toiseksi ISL:n kuviomerkin laajan tunnettuuden osalta huomiota siihen, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että rekisteröidyn tavaramerkin erottamiskyky ja sen laaja tunnettuus ovat merkityksellisiä seikkoja arvioitaessa samankaltaisuutta ja sekaannusvaaraa (asia C-251/95, SABEL, tuomio 11.11.1997, Kok. 1997, s. I-6191 ja asia C-39/97, Canon, tuomio 29.9.1998, Kok. 1998, s. I-5507). Komissio väittää käsiteltävänä olevan asian osalta, että "Corporate Identity Interpayment Guidelines" -nimisestä asiakirjasta ilmenee selvästi, ettei kantajien tavaramerkkejä ole tarkoitettu yleisölle, joka ei sitä paitsi kykenisi niitä tunnistamaankaan, koska ISL:n kuviomerkki ei komission mukaan esiinny Interpayment-matkasekeissä. Tämä

heikko tunnettuus tarkoittaa komission mukaan sitä, että ISL:n kuviomerkille voidaan vaatia ainoastaan vähäistä suojaa. Komissio väittää, että kantajat eivät sitä paitsi ole näyttäneet toteen, että niiden asiakkaat pitävät ISL:n kuviomerkkiä kantajien yrityksen tärkeänä tunnusmerkkinä.

78 Lopuksi komissio toteaa, että kantajat ovat käyttäneet ISL:n tavaramerkkiä sellaisen suppean ryhmän piirissä, johon kuuluville yrityksille ja elinkeinonharjoittajille ei ole ollenkaan vaikeaa erottaa euron virallista tunnusta ISL:n kuviomerkistä.

79 Ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetusta merkkien samankaltaisuudesta komissio katsoo, että ISL:n kuviomerkissä ja euron virallisessa tunnuksessa on enintään pientä samankaltaisuutta.

80 Tavaroiden ja palvelujen samankaltaisuudesta komissio palauttaa mieleen, että ISL:n tavaramerkki on rekisteröity koskemaan ainoastaan luokkia 16 ja 36 ja että kantajat perustavat tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevan väitteensä ainoastaan siihen, että euron virallista tunnusta käytetään matkasekeissä sekä joidenkin rahoituspalvelujen yhteydessä. Komissio kuitenkin huomauttaa siitä, että muut kantajien mainitsemat tavarat ja palvelut eivät ole ollenkaan samankaltaisia kuin noiden eritelmien kattamat tavarat ja palvelut. Näin ollen komissio väittää, että euron virallisen tunnuksen paneminen muihin kuin ISL:n tavaramerkin kattamiin tavaroihin on ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohtaa sovellettaessa merkityksetöntä, eikä se siis voi loukata tavaramerkkioikeuksia.

81 Lopuksi komissio toteaa sekaannusvaarasta, että koska yleisö ei lainkaan tunne ISL:n tavaramerkkiä, tämän henkilöryhmän keskuudessa ei voi olla tällaista sekaannusvaaraa. Lisäksi komissio väittää, että ISL:n tavaramerkin kanssa tekemisissä olevat yritykset ja elinkeinonharjoittajat tietävät, että euron virallinen

tunnus on valuutan merkki, eivätkä ne luule, että ne tavarat ja palvelut, joihin tämä tunnus on pantu, olisivat kantajien tai komission toimittamia.

82 Lisäksi komissio väittää kantajien myöntäneen, ettei kaupallisesta alkuperästä voi tulla sekaannusta, mutta katsovan, että todellisena vaarana on se, että ISL:n asiakkaat eivät enää katso, että ISL:n kuviomerkki yksilöi ISL:n tavarat. Komissio kuitenkin katsoo, että tällainen tavaramerkin vesittymistä koskeva vaara ei ole merkityksellinen ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohtaa sovellettaessa. Tällainen tilanne ilmentää komission mukaan enintään mielleyhtymän vaaraa, jonka yhteisöjen tuomioistuin ei ole katsonut riittävän sen toteamiseen, että kyseessä on edellä mainitussa 5 artiklassa tarkoitettu sekaannusvaara (em. asia SABEL; em. asia Canon ja asia C-425/98, Marca Mode, tuomio 22.6.2000, Kok. 2000, s. I-4861).

83 Kantajat vetoavat High Courtin asiassa Provident Financial PLC vastaan Halifax Building Society antamaan tuomioon (FSR 1994, s. 81), josta komissio toteaa, että se ei ole merkityksellinen ja että joka tapauksessa tämä asia ratkaistiin sellaisen lain nojalla, joka oli voimassa ennen kuin annettiin käsiteltävänä olevassa asiassa sovellettava direktiivi.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi ensimmäisestä kanneperusteesta

84 Kantajat katsovat tässä ensimmäisessä kanneperusteessa, että se, että komissio loukkasi ISL:n tavaramerkkioikeuksia, on lainvastaista, koska ISL:llä on yksinoikeus rekisteröidyn kuviomerkkinsä käyttöön. Kantajat viittaavat tämän osalta ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohtaan, jossa määritellään ne edellytykset, joiden täyttyessä rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää muita käyttämästä samankaltaisia tai samoja merkkejä kuin tämän tavaramerkki.

85 Aluksi on todettava, että yhteisön toimielinten on noudatettava yhteisön oikeutta kokonaisuudessaan, joka sisältää johdetun oikeuden, ja tässä yhteydessä toimenpiteitä sellaisten jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämiseksi, jotka suoraan vaikuttavat yhteismarkkinoiden toteuttamiseen tai toimintaan (ks. vastaavasti asia C-383/00, komissio v. Saksa, tuomio 14.5.2002, Kok. 2002, s. I-4219, 18 kohdan loppu).

86 Komissio ei siten voi jättää noudattamatta sen ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin säännöksiä, jonka neuvosto antoi komission ehdotuksesta yksimielisesti EY 94 artiklan nojalla. Tämän osalta on korostettava, että tällä direktiivillä pyritään siihen, että rekisteröidyillä tavaramerkeillä olisi kaikissa jäsenvaltioissa yhtenäinen suoja.

87 Lisäksi on tärkeää palauttaa mieleen, että EY 235 artiklan ja EY 288 artiklan toisen kohdan mukainen vahingonkorvauskanne on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tarkoitettu itsenäiseksi oikeussuojakeinoksi, jolla on oma tehtävänsä oikeussuojakeinojen järjestelmässä ja jonka nostamisen edellytykset määräytyvät sen tarkoituksen perusteella. Vaikka vahingonkorvauskannetta on tarkasteltava koko yksityisten oikeussubjektien oikeussuojajärjestelmään nähden ja vaikka kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytyksenä voi näin ollen joissakin tapauksissa olla se, että on turvauduttu kaikkiin sisäisiin oikeussuojakeinoihin, näillä kansallisilla oikeussuojakeinoilla on kuitenkin tehokkaasti turvattava niiden asianomaisten yksityisten oikeussuoja, jotka katsovat oikeuksiaan loukatun yhteisön toimielinten toimilla, ja mahdollistettava korvauksen saaminen väitetystä vahingosta (asia 81/86, De Boer Buizen v. neuvosto ja komissio, tuomio 29.9.1987, Kok. 1987, s. 3677, Kok. Ep. IX, s. 167, 9 kohta).

88 Käsiteltävänä olevassa asiassa on kuitenkin todettava, että vaikka niissä jäsenvaltioissa, joissa ISL:n kuviomerkki on rekisteröity, tuomioistuimet katsoisivatkin komission loukanneen tätä merkkiä, kantajat eivät tämän perusteella voisi saada korvausta väittämästään vahingosta.

89 Yhteisöjen tuomioistuimilla nimittäin on EY 235 ja EY 288 artiklan määräysten nojalla yksinomainen toimivalta ratkaista yhteisön syyksi luettavan vahingon korvaamista koskevat kanteet, ja yhteisön on EY 288 artiklan toisen kohdan nojalla korvattava toimielintensä ja henkilöstönsä tehtäviään suorittaessaan aiheuttama vahinko jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti (asia C-282/90, Vreugdenhil v. komissio, tuomio 13.3.1992, Kok. 1992, s. I-1937, 14 kohta).

90 Näin ollen on tutkittava, onko komissio, kuten kantajat väittävät, syyllistynyt sellaiseen lainvastaisuuteen, joka voi synnyttää komission vahingonkorvausvastuun, hyväksyessään euron virallisen tunnuksen sekä käyttäessään ja kannustaessaan muitakin käyttämään tätä tunnusta kantajien väittämällä tavalla niiden rekisteröidyn tavaramerkin suojelua koskevien edellytysten vastaisesti, jotka määritellään ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa.

91 Ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan otsikkona on "Tavaramerkkiin kuuluvat oikeudet", ja sen 1 kohdan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla on yksinoikeus tavaramerkkiin. Tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää muita ilman hänen suostumustaan käyttämästä elinkeinotoiminnassa:

— —

b) merkkiä, joka sen vuoksi, että se on sama tai samankaltainen kuin samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja varten oleva tavaramerkki, aiheuttaa

yleisön keskuudessa sekaannusvaaran, joka sisältää myös vaaran merkin ja tavaramerkin välisestä mielleyhtymästä."

92 Tässä säännöksessä määriteltyjen suojeluedellytysten osalta on ensinnäkin selvitettävä, onko komissio käyttänyt elinkeinotoiminnassa euron virallista tunnusta.

93 Tämän osalta on katsottu, että tavaramerkkiä täysin vastaavaa merkkiä käytetään nimenomaan elinkeinotoiminnassa silloin, kun merkkiä käytetään taloudellisen hyödyn saamiseen tähtäävässä liiketoiminnassa (asia C-206/01, Arsenal Football Club, tuomio 12.11.2002, Kok. 2002, s. I-10273, s. I-10299, 40 kohta ja julkisasiamies Ruiz-Jarabon tässä asiassa antama ratkaisuehdotus, Kok. 2002, s. I-10275, 59 kohta).

94 Ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan, että tavaramerkin antaman suojan tarkoituksena on erityisesti taata, että tavaramerkki osoittaa alkuperän. Oikeuskäytännön mukaan tavaramerkin keskeisenä tehtävänä on taata kuluttajalle tai loppukäyttäjälle se, että tietyllä tavaramerkillä varustettujen tavaroiden tai palvelujen alkuperä on sama, antamalla kuluttajalle tai loppukäyttäjälle tilaisuus erottaa ilman sekaannuksen mahdollisuutta kyseinen tavara tai palvelu muuta kaupallista alkuperää olevista tavaroista ja palveluista; tavaramerkin on oltava takeena siitä, että kaikki tavarat tai palvelut, joissa sitä käytetään, on tuotettu yhden ja saman, niiden laadusta vastaavan yrityksen valvonnassa, jotta tavaramerkki voisi toimia keskeisessä tehtävässään siinä vääristymättömän kilpailun järjestelmässä, joka perustamissopimuksella pyritään luomaan (asia C-10/89, HAG GF, tuomio 17.10.1990, Kok. 1990, s. I-3711, Kok. Ep. X, s. 543, 13 ja 14 kohta ja em. asia Canon, tuomion 28 kohta).

95 Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava, että euron virallinen tunnus ei ole sellainen merkki, joka pantaisiin tavaroihin tai palveluihin, jotta nämä tavarat tai palvelut voitaisiin erottaa muista tavaroista tai palveluista ja jotta yleisö voisi

siten sen avulla tunnistaa niiden alkuperän, vaan se on tarkoitettu valuuttayksikön merkiksi ja sen edessä tai jäljessä on yleensä numeromerkki. Komission 23.7.1997 antamassa tiedonannossa sitä paitsi mainitaan tämän osalta, että Euroopan komissio kehottaa valuutan käyttäjiä käyttämään euron virallista tunnusta aina, kun rahasummien euromääräisessä ilmoittamisessa tarvitaan tunnusmerkkiä, esimerkiksi hinnastoissa, laskuissa, sekeissä ja missä tahansa muussa oikeudellisessa välineessä. Lisäksi siinä mainitaan, että euron virallisen tunnuksen varhainen määrittely myös kuvastaa sitä, että eurosta on tarkoitus tehdä yksi maailman tärkeimmistä valuutoista.

96 Euron virallisen tunnuksen käyttö yhtenäisvaluutan merkkinä ei siten ole tavaramerkin muodostavan merkin käyttöä elinkeinotoiminnassa ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetussa mielessä.

97 Lisäksi on todettava, että vaikka komissio kiistatta onkin kannustanut muita käyttämään euron virallista tunnusta, myös rahoitusalan liiketoimissa, se on toimillaan pyrkinyt ainoastaan edistämään euron virallisen tunnuksen tuntemista yhtenäisvaluutan merkkinä eikä sellaisena merkkinä, jolla pyrittäisiin erottamaan tietyt tavarat tai palvelut.

98 Tämän osalta on todettava, että se kantajien mainitsema seikka, että komissio jakoi vuonna 1996 pidetyssä Dublinin Eurooppa-neuvostossa valtion- ja hallitusten päämiehille sekä lehdistölle kaulaliinoja ja päähineitä, joissa oli euron virallinen tunnus, ei voi tarkoittaa käyttöä elinkeinotoiminnassa. Ylikansallisena elimenä toimineen komission tarkoituksena ei nimittäin ollut, vaikka tuo käyttö voidaankin jossakin mielessä rinnastaa mainontaan, edistää euron virallisella tunnuksella varustettujen tavaroiden markkinoille saattamista tai osoittaa niiden olevan peräisin jostakin tietystä yrityksestä eikä myöskään esittää tällaisen yrityksen tunnistamisen mahdollistavaa tunnusta, vaan symboloida tämän graafisen esityksen käyttöönottoa ja tunnistamista yhtenäisvaluutan viralliseksi tunnukseksi.

99 Kyseessä ei siis voi olla käyttö sellaisessa elinkeinotoiminnassa, jossa pyritään tuottamaan ja tarjoamaan tavaroita tai palveluja tietyille markkinoille.

100 Euron virallinen tunnus on pantu niiden kaltaisiin eri tavaroihin, jotka mainitaan kantajien esittämässä komission julkaisussa "The Euro on everything, everywhere", ja belgialaiseen arpalippuun, jonka kantajat myös ovat toimittaneet, mutta kantajat eivät ole näyttäneet toteen sitä, että nämä tavarat olisi saatettu markkinoille tai jälleenmyyntiin komission aloitteesta, eivätkä myöskään sitä, että näitä tavaroita pidettäisiin kaupan niissä jäsenvaltioissa, joissa ISL:n kuviomerkki on rekisteröity.

101 Yhteisön voidaan katsoa olevan vastuussa ainoastaan sellaisesta vahingosta, joka aiheutuu riittävän suoraan asianomaisen toimielimen sääntöjenvastaisesta toiminnasta (asia T-13/96, TEAM v. komissio, tuomio 29.10.1998, Kok. 1998, s. II-4073, 68 kohta). Näin ollen on todettava, että vaikka edellä mainittujen euron virallisella tunnuksella varustettujen tavaroiden markkinoille saattamisesta oletettaisiinkin aiheutuneen kantajille vahinkoa, nämä eivät ole näyttäneet toteen, että tämä väitetty vahinko seuraisi riittävän suoraan komission väitetystä sääntöjenvastaisesta toiminnasta.

102 Lisäksi jo nyt on todettava niistä kantajien esittämistä esimerkeistä, jotka koskevat euron virallisen tunnuksen käyttöä elinkeinotoiminnassa, että toisin kuin ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa edellytetään, ne tavarat, joihin komissio pani euron virallisen tunnuksen, eivät ole samoja eivätkä edes samankaltaisia kuin ne, joita varten ISL:n tavaramerkki rekisteröitiin.

103 Lopuksi on todettava komission aloitteesta saada kauppiaat käyttämään "Maksut euroina hyväksytään" -iskulauseen yhteydessä sellaista "euro"-sanaa, jonka alkukirjain on esitetty euron virallisen tunnuksen muodossa, ettei tämä

sana ole samankaltainen kuin ISL:n kuviomerkki. Sen käytön levittämisellä ei missään tapauksessa pyritty edistämään tavaroiden tai palvelujen myyntiä vaan ainoastaan kannustamaan ja totuttamaan kuluttajia yhtenäisvaluutan käyttöön ja herättämään heissä luottamusta sen käyttöönottoon.

104 Edellä esitetystä seuraa, että toisin kuin kantajat väittävät, komissio ei ole käyttänyt tai kannustanut muita käyttämään euron virallista tunnusta elinkeinotoiminnassa eli sellaisessa liiketoiminnassa, jossa pyritään edellä mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetun taloudellisen hyödyn saamiseen. Näin ollen ei voida katsoa, että komissio olisi loukannut ISL:n tavaramerkkioikeuksia hyväksyessään euron virallisen tunnuksen ja tehdessään sitä tunnetuksi.

105 Käsiteltävänä olevan kanteen erityispiirteiden perusteella on kuitenkin tärkeää lisäksi todeta, että vaikka oletettaisiinkin, että tapaa, jolla komissio on euron virallista tunnusta käyttänyt, voidaan verrata käyttöön elinkeinotoiminnassa, kantajat eivät ole näyttäneet toteen, että tämän tunnuksen ja ISL:n kuviomerkin välillä on sekaannusvaara.

106 Tältä osin on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sekaannusvaaraa on arvioitava kokonaisuutena ja huomioon on otettava kaikki tekijät, jotka ovat kyseisessä yksittäistapauksessa merkityksellisiä. Sekaannusvaaran kokonaisarviointi merkitsee huomioon otettavien tekijöiden tiettyä keskinäistä riippuvuutta. Sekaannusvaara voidaan todeta esimerkiksi siitä huolimatta, että ne tavarat tai palvelut, joita varten kyseiset kaksi tavaramerkkiä on tarkoitettu, eivät ole kovin samankaltaisia, jos tavaramerkit ovat hyvin samankaltaisia ja jos aikaisemman tavaramerkin erottamiskyky on hyvä ja erityisesti jos se on hyvin laajalti tunnettu (em. asia Marca Mode, tuomion 40 kohta).

107 Näin ollen on todettava, että ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu sekaannusvaara on kyseessä silloin, jos yleisö

saattaa erehtyä kyseessä olevien tavaroiden tai palvelujen kaupallisesta alkuperästä. Sekaannusvaaraa ei sitä vastoin ole silloin, jos on selvää, ettei yleisö voi olettaa kyseisten tavaroiden tai palvelujen olevan peräisin samasta yrityksestä tai mahdollisesti taloudellisessa etuyhteydessä olevista yrityksistä (em. asia Canon, tuomion 30 kohta).

108 Ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 2 artiklasta nimittäin käy ensinnäkin ilmi, että tavaramerkin on oltava sellainen, että sillä voidaan erottaa yrityksen tavarat tai palvelut muiden yritysten tavaroista tai palveluista; lisäksi direktiivin johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan, että tavaramerkin antaman suojan tarkoituksena on erityisesti taata, että tavaramerkki osoittaa alkuperän siten kuin tämä sen olennainen tehtävä on edellä 94 kohdassa määritelty (em. asia Canon, tuomion 27 kohta).

109 Jo pelkästään näiden näkökohtien perusteella on ensinnäkin verrattava niitä tavaroita ja palveluja, joita käsiteltävänä oleva asia koskee, sitten on verrattava kyseessä olevia merkkejä ja lopuksi on yksilöitävä merkityksellinen yleisö, jotta voitaisiin selvittää, voiko euron virallisen tunnuksen käyttö johtaa sekaannusvaaraan ISL:n tavaramerkin kanssa.

110 Kyseessä olevien tavaroiden ja palvelujen vertailusta — joiden on ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan oltava samoja tai samankaltaisia — on tärkeää palauttaa mieleen, että tässä vertailussa on otettava huomioon kaikki kyseisten tavaroiden tai palvelujen väliseen suhteeseen liittyvät merkitykselliset tekijät. Näihin tekijöihin kuuluvat erityisesti tavaroiden ja palvelujen luonne, käyttötarkoitus, käyttötavat sekä se, ovatko ne keskenään kilpailevia vai toisiaan täydentäviä (em. asia Canon, tuomion 23 kohta).

111 Kuten edellä todettiin, komissio ei itse pane euron virallista tunnusta tavaroihin tai palveluihin. Lisäksi on palautettava mieleen, että euron virallisen tunnuksen panemisella tavaroihin tai palveluihin pyritään lähtökohtaisesti ainoastaan osoittamaan valuuttayksikkö myös siinä tapauksessa, että tämä tunnus pannaan niihin tavaroihin tai palveluihin, jotka kuuluvat luokkiin 16 ja 36, joita varten

kantajat ovat saaneet rekisteröityä ISL:n kuviomerkin. Mitä tulee niihin kantajien mainitsemiin tavaroihin, joihin komissio on pannut euron virallisen tunnuksen, edellä jo todettiin, että nämä tavarat eivät kuulu luokkiin 16 ja 36.

112 Kyseessä olevien merkkien vertailusta on katsottu, että sekaannusvaaraa koskevan kokonaisarvioinnin on merkkien ulkoasun, lausuntatavan tai merkityssisällön samankaltaisuuden osalta perustuttava näistä merkeistä syntyvään kokonaisvaikutelmaan, ja huomioon on erityisesti otettava niiden erottavat ja hallitsevat osat (em. asia SABEL, tuomion 23 kohta ja asia C-342/97, Lloyd Schuhfabrik Meyer, tuomio 22.6.1999, Kok. 1999, s. I-3819, 25 kohta).

113 Tämän osalta on todettava, että ISL:n kuviomerkki ja euron virallinen tunnus ovat ulkoasultaan kiistatta samankaltaisia mutteivät kuitenkaan samoja. Yhtenä erona on se, kuten kantajat ovat aivan oikein korostaneet, että ison C-kirjaimen halkaisevat kaksi yhdensuuntaista viivaa ovat ISL:n kuviomerkissä kaarevia ja euron virallisessa tunnuksessa puolestaan suoria.

114 Lopuksi merkityksellisen yleisön määrittämisestä on palautettava mieleen, että oikeuskäytännön mukaan sillä, miten kyseisen tyyppisten tavaroiden tai palvelujen keskivertokuluttaja ymmärtää tavaramerkit, on ratkaiseva merkitys sekaannusvaaran kokonaisarvioinnissa (em. asia Lloyd Schuhfabrik Meyer, tuomion 26 kohta).

115 Kantajien mukaan ISL:n kuviomerkkiä ei kuitenkaan panna yleisölle tarkoitettuihin matkasekkeihin, koska tätä merkkiä käytetään ainoastaan ISL:n liiketoimissa niiden elinkeinonharjoittajien kanssa, joiden välityksellä ISL tosiasiassa harjoittaa liiketoimintaansa. Kyse on kantajien mukaan rahoitusyhtiöistä ja matkatoimistoista, joiden kanssa ISL on liikesuhteessa tavaroidensa tai palvelujensa markkinoille saattamiseksi.

116 Näin ollen on todettava, että koska ISL:n tavaramerkki on rekisteröity Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Saksassa, Italiassa, Espanjassa ja Ruotsissa, merkityksellinen yleisö koostuu ainoastaan näissä jäsenvaltioissa toimivista elinkeinonharjoittajista, joiden välityksellä ISL harjoittaa liiketoimintaansa.

117 Tämän asiantuntevan alan ammattilaisista koostuvan yleisön keskuudessa ei voida katsoa olevan sekaannusvaaraa euron virallisen tunnuksen ja ISL:n kuviomerkin välillä.

118 Kantajat eivät nimittäin ole esittäneet mitään sellaista vakuuttavaa näyttöä, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että vaikka kyseessä olevat tavarat tai palvelut eivät olekaan kovin samankaltaisia, ISL:n kuviomerkin erottamiskyky on erittäin hyvä joko ominaispiirteidensä tai sen ansiosta, että se tunnetaan markkinoilla ja erityisesti että se on yksilöidyn merkityksellisen yleisön keskuudessa hyvin laajalti tunnettu.

119 Tämän osalta on sitä paitsi todettava, että kantajat eivät ole todistaneet väitettään, jonka mukaan ISL käyttää säännöllisesti ja runsaasti pelkästä kuviomerkistään koostuvaa tavaramerkkiään. Päinvastoin kantajien esittämät esimerkit ISL:n tavaramerkin käytöstä koskevat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ainoastaan sitä tavaramerkkiä, joka koostuu ISL:n kuviomerkistä yhdistettynä sanaan "Interpayment", eikä sitä ISL:n tavaramerkkiä, jota käsiteltävänä oleva asia koskee ja joka koostuu pelkästä ISL:n kuviomerkistä. Tämä tosiseikka käy selvästi ilmi kannekirjelmän liitteestä 4, jonka otsikkona on "Corporate Identity Interpayment Guidelines" ja joka koskee muun muassa ISL:n tavaramerkin käyttöedellytyksiä ja jossa tämä tavaramerkki koostuu ISL:n kuviomerkistä yhdistettynä sanaan "Interpayment".

120 Ei myöskään voida katsoa, että kun tämä asiantunteva yleisö näkee lippuihin tai jopa kantajien mainitsemiin tavaroihin pannun euron virallisen tunnuksen, se pitää näitä lippuja tai näitä tavaroita ISL:n tuottamina ja kaupan pitäminä.

121 Lisäksi on tärkeää korostaa, että kantajien mukaan sekaannusvaara aiheutuu siitä, että ISL:n asiakkaat eivät enää yhdistä ISL:n kuviomerkkiä ISL:n tavaroihin, eikä siitä, että nämä asiakkaat pitäisivät euron virallisella tunnuksella varustettuja tavaroita ISL:n kaupan pitäminä tavaroina. Kantajat väittävät tämän osalta, että niistä henkilöistä, jotka aikaisemmin yhdistivät ISL:n kuviomerkin ISL:n tavaroihin, kenelläkään ei enää ole tällaista mielleyhtymää.

122 On siis todettava, että kantajat eivät ole vedonneet tämän kanneperusteen tueksi sekaannusvaaraan vaan mielleyhtymän vaaraan euron tunnuksen ja ISL:n kuviomerkin välillä.

123 Ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohtaa voidaan kuitenkin soveltaa ainoastaan, jos merkki, joka sen vuoksi, että se on sama tai samankaltainen kuin samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja varten oleva tavaramerkki, aiheuttaa yleisön keskuudessa sekaannusvaaran, joka sisältää myös vaaran merkin ja tavaramerkin välisestä mielleyhtymästä.

124 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut tämän osalta, että tämän artiklan sanamuodosta seuraa, että mielleyhtymän vaaran käsite ei ole vaihtoehto sekaannusvaaran käsitteelle, vaan sillä on tarkoitus täsmentää jälkimmäisen käsitteen ulottuvuutta. Jo tämän säännöksen sanamuodon perusteella on siis mahdotonta, että tätä säännöstä voitaisiin soveltaa, jos yleisön keskuudessa ei ole sekaannusvaaraa. Rekisteröidyn tavaramerkin suoja riippuu siten ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan sekaannusvaaran olemassaolosta, ja tällainen tulkinta seuraa myös ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin johdanto-osan kymmenennestä perustelukappaleesta, josta ilmenee, että sekaannusvaara on tällaisen suojan nimenomainen edellytys (em. asia SABEL, tuomion 18, 19 ja 26 kohta; em. asia Canon, tuomion 30 kohta; em. asia Lloyd Schuhfabrik Meyer, tuomion 17 kohta ja viimeksi em. asia Marca Mode, tuomion 34 ja 35 kohta).

125 Tästä seuraa, että pelkän mielleyhtymän vaara, jollaiseen kantajat vetoavat, ei ole omiaan täyttämään sekaannusvaaraa koskevaa edellytystä ja että tällaisen vaaran tunnusmerkistö ei missään tapauksessa täyty käsiteltävänä olevassa tapauksessa, kuten edellä on todettu.

126 Koska komissio ei ole käyttänyt euron virallista tunnusta elinkeinotoiminnassa ja koska merkityksellisen yleisön keskuudessa ei missään tapauksessa ole sekaannusvaaraa ISL:n kuviomerkin ja euron virallisen tunnuksen välillä, komission ei näin ollen voida katsoa syyllistyneen kyseisen tunnuksen hyväksymisellä, käytöllä ja käytön edistämisellä sellaiseen lainvastaisuuteen, joka voisi synnyttää sen vahingonkorvausvastuun, koska se ei ole loukannut ISL:n tavaramerkkioikeuksia. Kantajien ensimmäinen kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Toinen kanneperuste, joka koskee saavutettujen oikeuksien kunnioittamista koskevan periaatteen, luottamuksensuojan periaatteen, syrjintäkiellon periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista

— Asianosaisten lausumat

127 Kantajat palauttavat mieleen, että mikä tahansa ihmisen teko, josta aiheutuu muille vahinkoa, velvoittaa sen, jonka tuottamuksesta vahinko syntyi, korvaamaan vahingon. Kantajat väittävät, että ensimmäisessä kanneperusteessa väitetystä tavaramerkkioikeuksien loukkauksesta riippumatta komissio toimi virheellisesti, huolimattomasti ja siten lainvastaisesti, ja kantajat väittävät erityisesti, että komissio ilmiselvästi rikkoi ylemmäntasoisia oikeussääntöjä.

128 Kantajat väittävät ensinnäkin saavutettujen oikeuksien kunnioituksesta, että omaisuudensuoja ja laajemmin perusoikeudet taataan yhteisön oikeusjärjestyksessä ja että ne ovat osa tätä oikeusjärjestystä (asia 44/79, Hauer, tuomio 13.12.1979, Kok. 1979, s. 3727, Kok. Ep. IV, s. 677, 17 kohta ja em. asia Dubois et Fils v. neuvosto ja komissio, tuomion 73 kohta). Tämän osalta kantajat väittävät, että tavaramerkkioikeudet ovat olennaisia oikeuksia, joiden kunnioitus on taattava yhteisössä (ks. vastaavasti ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin tarkoitus ja em. asia HAG GF).

129 Kantajien mukaan komissio ei tehnyt sellaista aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevaa selvitystä, jolla se olisi voinut arvioida sitä mahdollisuutta, että joku toinen henkilö oli jo saanut yksinoikeuden johonkin samankaltaiseen tavaramerkkiin, ja siksi se syyllistyi äärimmäisen vakavaan laiminlyöntiin. Kantajat väittävät sitä paitsi, että jos komissio olisi teettänyt tavanomaisen selvityksen, se olisi saanut tiedon ISL:n kuviomerkistä, kuten Yhdistyneessä kuningaskunnassa Marquesa-järjestelmää käyttämällä tehtyjen aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevien selvitysten tulokset osoittavat.

130 Kantajat viittaavat myös niihin oikeudellisiin lausuntoihin, jotka ne pyynnöstään saivat tavaramerkkioikeuden asiantuntijoilta asianajaja A. Braunilta sekä professori C. Gieleniltä ja professori W. Tilmannilta ja joissa vahvistetaan aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevan selvityksen tekemisen tarve ja se varomattomuus, johon komissio syyllistyi jättäessään tällaisen selvityksen tekemättä.

131 Toiseksi kantajat palauttavat mieleen luottamuksensuojan periaatteesta, että koska neuvosto oli antanut ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin ja koska komissio oli tehnyt lukuisia päätöksiä, joissa tunnustettiin tavaramerkkioikeuksien merkitys, kantajille syntyi oikeuskäytännössä tarkoitettuja "perusteltuja odotuksia" tavaramerkkioikeuksiensa kunnioittamisesta ja suojelemisesta. Näin ollen kantajat väittävät, että koska komissio ei ottanut euron käyttöönottoa tunnetuksi tehdessään huomioon kantajien oikeuksia, vaikka tavaramerkkioikeuksien olemassaolo ja suojeleminen yhteisössä eivät riipu mistään komission

harkintavallasta, komissio loukkasi kantajien luottamuksensuojan kunnioittamista koskevaa perusperiaatetta (asia C-152/88, Sofrimport v. komissio, tuomio 26.6.1990, Kok. 1990, s. I-2477, 26 kohta; asia T-267/94, Oleifici Italiani v. komissio, tuomio 11.7.1997, Kok. 1997, s. II-1239, 32 kohta ja em. asia Dubois et Fils v. neuvosto ja komissio, tuomion 68 kohta).

132 Kolmanneksi syrjintäkiellon periaatteen osalta kantajat väittävät, että hyväksyessään ja saattaessaan voimaan euron virallisen tunnuksen ja edistäessään sen käyttöä komissio harjoitti kantajia kohtaan syrjintää, kun otetaan huomioon, että kenenkään muun tavaramerkin haltijan oikeutta ei loukattu.

133 Neljänneksi kantajat katsovat suhteellisuusperiaatteesta, että komissio pyrki kaikesta päätellen oikeutettuihin tavoitteisiin mutta käytti niiden saavuttamiseksi keinoja, joilla ylitettiin se, mikä oli tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämän periaatteen kunnioitus olisi kantajien mukaan edellyttänyt sitä, että nämä tavoitteet saavutetaan ilman, että kantajien oikeuksien ydinsisältö tehdään tyhjäksi.

134 Komissio vastaa kantajien väitteeseen, jonka mukaan komissio syyllistyi laiminlyöntiin jättäessään tekemättä aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevan selvityksen, että otteet niistä kolmesta oikeudellisesta lausunnosta, joihin kantajat vetoavat, eivät vahvista kantajien puolustamaa näkemystä eli sitä, että komissiolla oli kaikkia tavaramerkkien haltijoita kohtaan oikeudellinen velvollisuus tehdä aiempia tavaramerkkioikeuksia koskeva selvitys. Näistä kolmesta oikeudellisesta lausunnosta käy komission mukaan ilmi, että liikeyritys, joka haluaa hyväksyä uuden tavaramerkin, tekee yleensä aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevan selvityksen. Vaikka komission mukaan tällaista yleistä näkemystä ei voidakaan kiistää, se kuitenkin väittää, että koska euron virallinen tunnus on hyvin samankaltainen kuin sen aikaisempi tunnus, joka on teollisoikeuden suojelemisesta 20.3.1883 tehdyn Pariisin liittosopimuksen nojalla varattu ja komission laajalti käyttämä, uusiin selvityksiin ei ollut aihetta ryhtyä. Komission mukaan on joka tapauksessa niin, että kolmessa oikeudellisessa lausunnossa tehty yksimielinen päätelmä on merkityksetön, koska komissio ei pyrkinyt tavaramerkin tai brändin hyväksymiseen.

135 Lisäksi komissio väittää, että jos aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevan selvityksen tekemiseen olisi oikeudellinen velvollisuus, se olisi ristiriidassa merkkien, tavaramerkkien ja brändien suojelujärjestelmän kanssa, koska olemassa jo on keino, jolla voidaan puolustautua tavaramerkin lainvastaista käyttöä vastaan (tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskeva kanne). Aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevien selvitysten tekemättä jättäminen ei komission mukaan itsessään ole riittävä peruste kanteen nostamiseen.

136 Komissio väittää saavutettujen oikeuksien loukkausta koskevan perusteen osalta, että kantajien mainitsemat oikeudet ovat vain ISL:n kuviomerkkiä koskevia tavaramerkkioikeuksia. Komissio kuitenkin väittää edellä osoittaneensa, ettei tätä tavaramerkkiä koskevia oikeuksia ole loukattu.

137 Syrjintäkiellon periaatteen loukkaamista koskeva väite on komission mukaan virheellinen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskeva väite taas liian epäselvä.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi toisesta kanneperusteesta

138 Omaisuudensuojasta on palautettava mieleen, että se taataan yhteisön oikeusjärjestyksessä jäsenvaltioiden valtiosääntöihin sisältyvien yhteisten käsitysten mukaisesti, jotka myös ilmenevät ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjasta (ks. em. asia Hauer, tuomion 17 kohta).

139 Kantajat vetoavat käsiteltävänä olevassa asiassa siihen omaisuudensuojaan, joka ISL:llä on tavaramerkkiinsä sen johdosta, että sen kuviomerkki on rekisteröity useissa jäsenvaltioissa. Kyseessä on aineetonta omaisuutta koskeva oikeus, joka

koostuu kyseisen tavaramerkin hyödyntämistä koskevasta yksinoikeudesta, johon voidaan vedota kaikkia vastaan mutta joka on rajallinen. Tämän omaisuudensuojan suhteellisuudesta johtuvat rajoitukset perustuvat ensinnäkin samalajisuussääntöön, jonka nojalla myönnetty oikeus rajoittuu niihin tavaroihin tai palveluihin, joita tavaramerkki koskee, ja toiseksi rekisteröinnin kansalliseen luonteeseen, koska myönnetty suoja koskee ainoastaan sen jäsenvaltion aluetta, jossa tavaramerkki on rekisteröity.

140 Tästä seuraa, että kyseessä olevaa väitettä ei voida erottaa ISL:n tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevasta väitteestä.

141 Edellä on kuitenkin todettu, että komissio ei ole käyttänyt elinkeinotoiminnassa euron virallista tunnusta ja että kantajat eivät missään tapauksessa ole näyttäneet toteen, että ISL:n tavaramerkki on menettänyt keskeisen tehtävänsä. Näin ollen ei voida katsoa, että komissio olisi loukannut sitä omaisuudensuojaa, joka ISL:llä on yksinoikeutena kuviomerkkiinsä, eikä varsinkaan voida katsoa, että se olisi loukannut syrjintäkiellon periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta.

142 Lisäksi kantajat väittävät, että komissio jätti tekemättä sellaisen aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevan selvityksen, jolla se olisi voinut tutkia, onko jollakin yrityksellä jo yksinoikeus samankaltaiseen merkkiin, ja tältä osin on palautettava uudelleen mieleen, että komissio ei ole käyttänyt euron virallista tunnusta tavaramerkkinä.

143 Lisäksi on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön vahingonkorvausvastuu voi perustua yhteisön toimielinten laiminlyönteihin vain, jos toimielimet ovat rikkoneet yhteisön lainsäädäntöön perustuvaa laillista toimimisvelvollisuutta (asia C-146/91, KYDEP v. neuvosto ja komissio, tuomio 15.9.1994, Kok. 1994, s. I-4199, 58 kohta ja yhdistetyt asiat T-12/98 ja T-13/98, Argon ym. v. neuvosto ja komissio, määräys 26.6.2000, Kok. 2000, s. II-2473,

18 kohta). Kantajat eivät kuitenkaan ole asiakirjoissaan osoittaneet, minkä yhteisön oikeuden säännöksen nojalla komissiolla olisi ollut velvollisuus selvittää, oliko euron virallista tunnusta tai samankaltaista merkkiä rekisteröity aikaisemmin tavaramerkiksi.

144 Kolmen tavaramerkkioikeuden asiantuntijan antamissa oikeudellisissa lausunnoissa, jotka kantajat ovat esittäneet, ei myöskään yksilöidä sellaisia yhteisön oikeuden säännöksiä, joiden nojalla komissiolla olisi tällainen velvollisuus.

145 Näistä lausunnoista on sitä paitsi yleisemmin tärkeää korostaa, että ne eivät ole omiaan kumoamaan edellä esitettyjä arvioita ISL:n tavaramerkkioikeuksien väitetystä loukkauksesta. Nämä lausunnot nimittäin perustuvat siihen käsiteltävänä olevan asian kannalta virheelliseen näkemykseen, jonka mukaan komissio on käyttänyt euron virallista tunnusta tavaramerkkinä kaupallisiin tarkoituksiin.

146 Luottamuksensuojan periaatteesta on muistutettava, että oikeus vedota tähän suojaan on kaikilla yksityisillä, joille yhteisön hallinnon toiminnan vuoksi on syntynyt perusteltuja odotuksia. Luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen ei sitä vastoin voida vedota, jos hallinto ei ole antanut täsmällisiä vakuutuksia (em. asia Dubois et Fils v. neuvosto ja komissio, tuomion 68 kohta).

147 Kantajat katsovat tämän osalta, että niille syntyi perusteltuja odotuksia sen seikan johdosta, että neuvosto oli antanut ensimmäisen tavaramerkkidirektiivin ja että komissio oli tehnyt useita päätöksiä, joissa tunnustettiin tavaramerkkioikeuksien merkitys.

148 On kuitenkin todettava — sen lisäksi, ettei komissio euron virallisen tunnuksen hyväksymisellä loukannut ISL:n tavaramerkkioikeuksia — että toisaalta sellaisen komission hyvin yleisessä muodossa esittämän lausuman, joka ei voi herättää perusteltuja odotuksia, ja toisaalta sellaisen täsmällisen vakuutuksen, joka on omiaan näin tekemään, välillä on suuri ero (ks. asia T-571/93, Lefebvre ym. v. komissio, tuomio 14.9.1995, Kok. 1995, s. II-2379, 74 kohta).

149 Näin ollen myös tämä väite samoin kuin koko tämä kanneperuste on hylättävä.

Kolmas kanneperuste, joka koskee pakkolunastusta

150 Kantajat väittävät, että omaisuudensuojaa koskevasta perusoikeudesta seuraa oikeus siihen, ettei omaisuudensuojaa voida riistää, sellaisena kuin tämä oikeus vahvistetaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan 1 artiklassa; yhteisön toimielinten on noudatettava tätä yleissopimusta (ks. tämän osalta asia 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, tuomio 17.12.1970, Kok. 1970, s. 1125, Kok. Ep. I, s. 501; julkisasiamies Capotortin esittämä ratkaisuehdotus em. asiassa Hauer, Kok. 1979, s. 3752 ja julkisasiamies Jacobsin esittämä ratkaisuehdotus asiassa 5/88, Wachauf, tuomio 13.7.1989, Kok. 1989, s. 2609, ratkaisuehdotuksen 22 kohta). Kantajien mukaan komission käsiteltävänä olevassa asiassa toteuttamat toimet voidaan rinnastaa kantajien omaisuuden lainvastaiseen pakkolunastukseen, koska ISL:n kuviomerkki on näiden toimien takia menettänyt erottamiskykynsä ja arvonsa. Komissio olisi kantajien mukaan voinut helposti välttää sen, että kantajille aiheutuu vahinkoa, ja jos kantajilla ei ole käytössään mitään tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevaa oikeussuojakeinoa, kuten komissio väittää, ne eivät saa mitään vahingonkorvausta immateriaalioikeuksiensa ja niiden liiketoiminnan goodwillin menetyksestä. Lisäksi kantajat väittävät, ettei komissiolla ollut oikeutusta toimia kuten se teki, ja vaikka oletettaisiinkin, että tämä toiminta oli oikeutettua tai laillista, komission olisi joka tapauksessa korvattava kantajille aiheutunut vahinko (ks. tämän osalta julkisasiamies Sir Slynnin antama ratkaisuehdotus asiassa 59/83, Biovilac v. ETY, tuomio 6.12.1984, Kok. 1984, s. 4057, Kok. Ep. VII, s. 683).

151 Komission vastaväitteenä on se, että sovellettavissa lainsäädännöissä ei ole mitään sellaista säännöstä, jonka perusteella voitaisiin todeta, että tavaramerkin vesittyminen voidaan rinnastaa pakkolunastukseen.

152 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tämän osalta ainoastaan, että pakkolunastusta koskevaa kanneperustetta ei voida erottaa tavaramerkkioikeuksien loukkausta koskevasta kanneperusteesta tai saavutettujen oikeuksien loukkausta koskevasta väitteestä, koska näissä väitteissä on täysin samalla tavalla kyseessä se aineeton oikeus, joka ISL:llä on yksinoikeutena kyseessä olevaan kuviomerkkiin.

153 Tästä seuraa, että edellä esitetty arviointi, jossa katsottiin, ettei komissio ole loukannut ISL:n tavaramerkkioikeuksia, pätee myös käsiteltävänä olevaan kanneperusteeseen, ja näin ollen myös tämä kanneperuste on hylättävä.

154 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kantajat eivät ole näyttäneet toteen, että komissio olisi syyllistynyt sellaiseen lainvastaisuuteen, joka synnyttäisi sen vahingonkorvausvastuun.

Vahingonkorvausvastuu laillisesta toiminnasta

Asianosaisten lausumat

155 Kantajat väittävät, että EY 288 artiklassa tarkoitettu vahingonkorvausvastuu voi syntyä, vaikkei yhteisön toimielimen kyseessä oleva toiminta olisikaan lainvastaista, silloin kun tämä toiminta kohdistuu suhteettomalla tavalla ja kohtuus-

periaatteen vastaisesti joihinkin yksityisiin ja loukkaa yksityisten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta julkisten velvoitteiden osalta.

156 Siten kantajat väittävät, että asiassa T-184/95, Dorsch Consult vastaan neuvosto ja komissio, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisi 28.4.1998 antamallaan tuomiolla (Kok. 1998, s. II-667), neuvosto tunnusti, että yhteisön vastuu voi syntyä laillisista toimista, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että tällainen vastuu voi syntyä ainoastaan, jos väitetty vahinko on todella syntynyt, vaikuttaa erityiseen taloudellisten toimijoiden ryhmään suhteettomalla tavalla muihin toimijoihin verrattuna (erityinen vahinko) ja on suurempi kuin kyseisen alan toimintaan kuuluvat taloudelliset riskit (epätavallinen vahinko), ilman että väitetyn vahingon aiheuttanut säädös olisi yleisen taloudellisen edun vuoksi perusteltu (ks. tuon tuomion 80 kohta).

157 Vaikka nämä edellytykset eivät täyttyneetkään edellä mainituissa asioissa Biovilac vastaan ETY, Dubois et Fils vastaan neuvosto ja komissio sekä Dorsch Consult vastaan neuvosto ja komissio, kantajat katsovat, että ne täyttyvät käsiteltävänä olevassa asiassa. Kantajat nimittäin väittävät erityisestä vahingosta, että euron tunnuksen hyväksymisestä ja sen käyttöönoton tunnetuksi tekemisestä aiheutui ainoastaan kantajille sellaista vahinkoa, joka vaikutti niihin suhteettomalla tavalla. Epätavallisesta vahingosta kantajat väittävät, että se riski, että julkinen elin loukkaa liiketoimintaan liittyvän merkin hyväksymisellä tavaramerkin haltijan oikeuksia, ei ole ominaista kaikille tavaramerkeille, eikä sitä voida ennakoida, vaikka siitä aiheutuva vahinko voidaankin välttää. Lopuksi kantajat väittävät, että vaikka komission tavoitetta olisikin voitu perustella yleisellä taloudellisella edulla, kantajille ei aiheutunut vahinkoa tavoitteesta, johon pyrittiin, vaan niistä varomattomista ja yleiseen etuun nähden perusteettomista keinoista, joita komissio käytti tavoitteensa saavuttamiseksi.

158 Kantajat tekevät tästä sen päätelmän, että vaikka oletettaisiinkin, että komissio ei syyllistynyt sellaiseen lainvastaisuuteen, joka synnyttäisi komission vahingonkorvausvastuun, komissiolla on kuitenkin velvollisuus korvata kantajille aiheutunut vahinko.

159 Komissio vastaa tähän, että yhteisöjen tuomioistuimet eivät vielä ole soveltaneet periaatetta, jonka mukaan yhteisö voi olla vahingonkorvausvastuussa laillisesta toimesta, minkä kantajatkin sitä paitsi myöntävät. Komission mukaan tästä oikeuskäytännöstä seuraa lisäksi, että tällaisen vastuun syntyminen edellyttäisi joka tapauksessa näyttöä siitä, että väitetty vahinko on todella syntynyt ja että tämä vahinko on epätavallinen ja erityinen (em. asia Dorsch Consult v. neuvosto ja komissio, tuomion 59 kohta). Komission mukaan kantajat eivät kuitenkaan ole näyttäneet toteen, että nämä edellytykset täyttyvät käsiteltävänä olevassa asiassa.

160 Komissio sitä paitsi korostaa, että edellä mainitussa asiassa Dorsch Consult vastaan neuvosto ja komissio annetusta tuomiosta käy selvästi ilmi, että mitään vastuuta ei synny, jos toimi, josta väitetään aiheutuneen vahinkoa, on yleisen taloudellisen edun vuoksi perusteltu, kuten on asia käsiteltävänä olevassa tapauksessa. Vaikka kantajat yrittävätkin erottaa toisistaan toisaalta tavoitteen, johon komissio pyrki euron virallisen tunnuksen hyväksyessään ja joka kantajien mukaan on yleisen taloudellisen edun vuoksi perusteltu, ja toisaalta komission tämän tavoitteen saavuttamiseksi käyttämät keinot eli sen, ettei komissio tehnyt aiempia tavaramerkkioikeuksia koskevaa selvitystä, komissio palauttaa mieleen, että sillä ei ollut velvollisuutta tehdä tällaista selvitystä ja että pelkästään se tosiseikka, että komissio jätti kyseisen selvityksen tekemättä, ei ole omiaan synnyttämään komission vahingonkorvausvastuuta.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi kanneperusteesta

161 On palautettava mieleen, että mikäli yhteisön oikeudessa olisi tunnustettava periaate, jonka mukaan laillinen toiminta voi olla perusteena vahingonkorvausvastuulle vastuun syntyminen edellyttäisi joka tapauksessa sitä, että kolme edellytystä täyttyy kumulatiivisesti eli että väitetty vahinko on todella syntynyt, että vahingon ja yhteisön toimielinten toimen välillä on syy-yhteys ja että tämä vahinko on luonteeltaan epätavallinen ja erityinen (asia C-237/98 P, Dorsch Consult v. neuvosto ja komissio, tuomio 15.6.2000, Kok. 2000, s. I-4549, 17—19 kohta ja asia T-196/99, Area Cova ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 6.12.2001, Kok. 2001, s. II-3597, 171 kohta).

162 Todellista ja varmaa vahinkoa koskevasta edellytyksestä on todettava, että kantajan on esitettävä yhteisöjen tuomioistuimille se näyttö, joka on tarpeen sen vahingon toteamiseksi, jonka kantaja väittää itselleen aiheutuneen. Tästä on huomattava, että yhteisöjen tuomioistuimet eivät voi arvioida todellisen ja varman vahingon syntymistä abstraktisti, vaan sitä on arvioitava kunkin käsiteltäväksi saatetun yksittäistapauksen täsmällisten tosiseikkojen perusteella (em. asia Dorsch Consult v. neuvosto ja komissio, tuomio 15.6.2000, 23 ja 25 kohta).

163 Syy-yhteyttä koskevasta edellytyksestä on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 288 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun syy-yhteyden katsotaan olevan olemassa silloin, kun asianomaisen toimielimen toimen ja väitetyn vahingon välillä on suora syy-yhteys, joka kantajan on näytettävä toteen. Yhteisön voidaan katsoa olevan vastuussa ainoastaan sellaisesta vahingosta, joka aiheutuu riittävän suoraan asianomaisen toimielimen toiminnasta (ks. vastaavasti em. asia TEAM v. komissio, tuomion 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

164 Edellä on kuitenkin todettu, että kantajat eivät ole esittäneet käsiteltävänä olevassa asiassa sellaista näyttöä, josta ilmenisi, että komission toiminnan takia ISL ei ole tosiasiassa voinut käyttää tavaramerkkiään. Kantajat eivät nimittäin ole näyttäneet toteen, että yhtenäisvaluutan merkiksi tarkoitettua euron virallista tunnusta on käytetty tavaramerkkinä elinkeinotoiminnassa ja että se on aiheuttanut merkityksellisen yleisön keskuudessa sellaisen sekaannusvaaran, että ISL:n tavaramerkki on menettänyt keskeisen tehtävänsä.

165 Lisäksi on todettava siitä väitteestä, että kolmannet ovat panneet euron virallisen tunnuksen eri tavaroihin, että vaikka oletettaisiinkin, että kyseinen tunnus olisi pantu luokkiin 16 ja 36 kuuluviin tavaroihin, jotta yleisö voisi tunnistaa niiden kaupallisen alkuperän, tällaisen käytön ei kuitenkaan voida katsoa johtuvan

riittävässä määrin suoraan komissiosta. Edellä nimittäin on todettu, että vaikka komissio kannustikin muita käyttämään euron virallista tunnusta, se pyrki toimillaan tekemään euron virallista tunnusta tunnetuksi yhtenäisvaluutan merkkinä eikä sellaisena merkkinä, jolla pyrittäisiin osoittamaan tiettyjen tavaroiden tai palvelujen alkuperä (ks. edellä 104 kohta).

166 Tästä seuraa, että lailliseen toimintaan perustuvaan yhteisön vahingonkorvausvastuuseen perustuva kantajien vaatimus on hylättävä, koska kantajat eivät ole esittäneet näyttöä komission syyksi luettavasta todellisesta ja varmasta vahingosta.

167 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

168 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asian ja komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, kantajat on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne hylätään.**

2) **Kantajat velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Cooke García-Valdecasas Lindh

Julistettiin Luxemburgissa 10 päivänä huhtikuuta 2003.

H. Jung

kirjaaja

R. García-Valdecasas

jaoston puheenjohtaja